

SSU OCH DEN SOCIALISTISKA DEMOKRATIN

Av fil. kand. ANDERS ARFWEDSON

Bakom socialisternas krav på socialisering ligger en syn på demokratin som vitt skiljer sig från den som omfattas av konservativa och liberala kretsar, skriver förbundssekreteraren i Högerns Ungdomsförbund, fil. kand. Anders Arfwedson, i denna artikel, där han utgår från SSU:s nyligen framlagda vittgående socialiseringskrav. "Den demokratiska socialismen", blir författarens slutsats, "är lika mycket som någonsin den klassiska marxismen en frälsarlära. Termer som 'demokrati' tolkas formalistiskt och används för att ge formell legalitet åt politiska krav som i sig strider mot den anda av generositet och valfrihet, som vi på konservativt håll anser att ett demokratiskt samhälle bör präglas av."

Att läsa SSU:s programutkast "Utblick inför 70-talet" är i sanning ingen örtagårdsvandring, ty sällan har ett så andefattigt dokument framlagts med pretentioner att uppställa nya djärva mål. I dessa tider, då socialdemokraterna på allvar tycks vilja aktualisera de principiella samhällsekonomiska frågeställningarna och öppet skärpa den politiska striden på detta det klassiska stridsfältet, hade man väntat sig något annat än en handledning i socialism för arbetarrörelsens fotfolk. Men en sådan har det blivit, därtill behäftad med uppseendeväckande lakuner på viktiga politiska områden. Till raden av politiska program har lagts ännu en önskelista, som såtillvida skiljer sig från dem barnen brukar uppställa inför julen, som där inte ens finns ett försök till prioritering av önskemålen. De unga socialdemokraterna vill ha resurser till allt, förbättra och förstärka allt, ta krafttag överallt och — förstatliga nästan allt. Det finns nästan inga principiella resonemang i programmet. Det nämns ingenting om de stora avvägningarna mellan olika resurskrävande önskemål. Det finns egentligen inga blickar framåt i ti-

den, ingen vision av de problem och frågeställningar som vi kommer att konfronteras med inom kanske bara några få år. Hela vårdproblematiken har t. ex. fallit bort. Ändå är de flesta insiktsfulla bedömare överens om att detta (vid sidan av världssvälten) blir framtidens allt överskuggande politiska problem.

Att på sedvanligt sätt nagelfara de olika kapitlen i SSU:s program och slå ned på alla egendomligheter vare mig fjärran. Därtill är det alltför ointressant, de flesta invändningarna alltför självklara. Men eftersom hela programmet andas klarare socialistiska tongångar än man är van vid, kan det ha sitt intresse att ta de samhällsekonomiska avsnitten till utgångspunkt för vissa reflektioner.

Låt mig först sammanfatta SSU:s krav vad gäller samhällsekonomin: De avgörande produktionsfaktorerna ställs under samhällets inflytande. Den s. k. blandekonomin ersätts successivt av en socialistisk ekonomi, vars huvudkomponenter är ekonomisk demokrati och företagsdemokrati. All mark övergår i samhällets ägo, liksom alla övriga naturtillgångar förstatligas. Kreditväsendet förstatligas. AP-fonderna används för socialisering. Oljehandeln och -distributionen förstatligas. Byggnadsämnesindustrin, läkemedelsindustrin och apoteken förstatligas, m. m. Kvar blir som synes tydligen bara en del mindre

företagsamhet utan större betydelse.

Socialiseringens finansiering

Den första fråga som uppställer sig är: hur skall denna omfattande socialisering finansieras? Ty även om den skall ske successivt, måste det ju bli ansenliga belopp som varje år skall betalas ut. Man får nämligen utgå från att socialiseringen inte sker genom ren konfiskation. T. o. m. kommunisterna förklarar sig numera beredda att betala ut skälig ersättning vid förstatligande av företag, så man får utgå från att socialdemokraterna härvidlag inte gärna kan vara extremare än kommunisterna.

Det måste naturligtvis bli skattebetalarna som betalar. Nå, vilken glädje har den vanlige skattebetalaren av att Cellulosabolagets skogar och Skånes jord överförs i samhällets ägo? Naturligtvis en ytterst begränsad glädje. Ingen medborgare blir personligen rikare genom detta. *Den omedelbara effekten för skattebetalaren blir, att han ovanpå sin nuvarande skatt får betala en extra skatt för att möjliggöra statens inlösningar av privat egendom, och sålunda tillsammans med flera miljoner andra svenska skattebetalare årligen överlämnar stora kontanta penningssummor till ägarna.*

Och vad gör sedan de forna ägarerna? Vart skall de ta vägen med alla dessa pengar? Utomlands? Det får man hoppas att de inte gör, med

tanke på betalningsbalansen. Konsumera dem? Vi skulle alltså få en ny grupp människor med enormt stor köpkraft, där pengarna antagligen lades på ren lyxkonsumtion. Är det detta som avses? Knappast. De ekonomiska skillnaderna mellan olika grupper i samhället skulle bli mera iögonfallande än någonsin. Skall pengarna skattas bort? Ja, säkert till en del, men det kan inte få karaktären av ren konfiskation, ty i så fall hade det varit lika bra att konfiskera egendomen direkt. Binda pengarna i statliga obligationer? Det blir nästan detsamma.

Jag är inte säker på att de unga socialdemokraterna alls funderat över detta. Att förstatliga en bransch, en begränsad del av näringslivet kan låta sig göra utan alltför allvarliga följdverkningar. Men om man har ambitionen att socialisera nästan hela näringslivet, och därtill alla naturtillgångar inklusive all mark, då bör man kunna redovisa hur man tänkt sig förfarandet. Det har gått bra i kommunistländerna, nåväl, men där har ju heller ingen regelrätt ersättning utgått.

Annan syn på demokratin

Bakom denna heta önskan att engagera "samhället" på samhällslivets alla områden, ligger — fast detta knappast finns utvecklat i texten — en från konservatismen och liberalismen skiljaktig syn på vad demokrati egentligen är. Det

kan ha sitt intresse att närmare penetrera just denna sida av problematiken, eftersom man vanligtvis endast talar om hur "effektivt" ett socialistiskt respektive ett blandekonomiskt system är. Från borgerligt håll brukar vi vanligtvis nöja oss med att hänvisa till den bristande effektiviteten i ett planhushållningssystem, och nöja oss med detta som invändning mot socialismen.

Men socialismen, sådan den numera utvecklats av socialdemokrater på vänsterkanten, hämtar sina motiv i ett resonemang om demokratin. Enligt socialisterna är nämligen ett land med blandekonomi inte helt demokratiskt, eftersom vissa delar av samhällslivet är undandragna samhällets, folkets kontroll. Det är "Wallenberg" och inte folket som bestämmer, om L. M. Ericsson skall investera i Norrland eller i Sydamerika. Det är bankerna som avgör, om byggnadskreditiv skall lämnas till en privat eller ett kooperativt byggnadsföretag. osv. Det finns sålunda en stor del av samhällslivet — och tillika en del av vital betydelse för medborgarna — som de inte har något inflytande över, där majoriteten inte faller utslaget. För att demokratin skall bli fullvärdig, menar de, måste folket ha det avgörande inflytandet över alla viktiga delar av samhällslivet. På denna punkt skiljer sig socialdemokraternas syn på demokratin från vår. Det föreligger nämligen inga skiljaktigheter

i synen på den politiska demokratin, på organisationsdemokratin osv., men uppfattningen att *alla* delar av samhällslivet skall göras beroende av politiska beslut i demokratisk ordning, är inte en konservativ uppfattning. Vägledande för den konservativa synen är istället, att i stor utsträckning undvika politisering ("demokratisering", med [s]-terminologi) på de områden där så är möjligt.

Inre maktbalans

På samhällsekonomin område innebär detta, att konservatismen slår vakt om den enskilda äganderätten till produktionsmedlen, inte enbart och främst för att värna om äganderätten som sådan, utan för att vidmakthålla den "inre maktbalans" som enligt konservativ uppfattning måste upprätthållas i samhället. Med denna inre maktbalans avses, att det i samhället, som motvikt mot den starka statsmakten bör finnas en eller flera faktorer av verklig betydelse, *som icke har sitt ursprung i samma vilja, som den maktavande politiska riktningen i landet företräder*. I vårt land fylles denna funktion av det fria, privatägda näringslivet, men också av t. ex. de fristående organisationerna. Dessa styrs inte i sitt handlande av den regerande majoritetens politiska vilja, utan av helt andra, icke-politiska motiv såsom (för näringslivets del) allmänhetens efterfrågan på varor och tjäns-

ter, vinstintresse, enskilda personers framtidsbedömningar, forskningens och teknikens utveckling m. m. Att det fria näringslivet inte följer en politisk linje, utan att dess uppträdande tvärtom är summan av en mängd olika människors önsknings och bedömningar, gör att den fria marknaden kan tillfredsställa en mångfald behov, inte endast den politiska majoritetens.

En politisering av den fria sektorn genom dess socialisering, såsom de unga socialdemokraterna vill ha det i demokratins namn, skulle lägga alla delar av samhällslivet under den regerande politiska riktningens maktområde. Detta skulle från strikt demokratisk utgångspunkt kunna göras oantastligt, men det skulle leda till att majoritetens vilja komme att genomsyra *hela* samhällslivet, inte bara de områden där renodlat politiska avgöranden är ofrånkomliga.

Detta skulle, för klarhetens skull, kunna belysas av ett exempel, och jag väljer för ändamålet det svenska skolsystemet. I demokratisk ordning har den politiska majoriteten genomdrivit en skolordning, som i praktiken inte lämnar utrymme för några skolformer med andra pedagogiska metoder än den obligatoriska skolans. Någon valfrihet utom det sanktionerade systemet finns inte. Meningen med grundskolan är också den, att *alla skall ha samma uppfostran*.

Minoritetsförtryck

Jag skall här ej diskutera frågan om skolreformen i Sverige varit riktig eller ej. Det finns många aspekter på denna fråga. Jag bara tar detta som exempel på vad som händer då en sektor som tidigare varit "fri" övergår till att styras helt av politiska beslut. Det är ofrånkomligt, att det i detta land finns många föräldrar och elever som gärna skulle se en valfrihet mellan olika skolsystem, så som man har i de flesta andra västerländska länder. De kan inte få det, ty skolområdet har "demokratiserats". Det är den härskande majoritetens idéer som helt slår igenom i skolväsendet.

Vid en socialisering av näringslivet skulle liknande fenomen uppträda. För den politiska minoriteten skulle samhället framstå som mera svåruthärdligt än tidigare, då dock vissa delar av samhällslivet styrdes på annan väg än politisk. Det är också detta de unga socialdemokraterna eftersträvar, fast det i SSU-programmet endast kommer till torftigt uttryck. Den härskande majoritetens vilja skall inte

behöva göra halt någonstans i samhället, den skall tränga igenom överallt och sätta sin prägel på allt, ty detta uppges "demokratin" kräva.

"Den demokratiska socialismen" som det ofta talas om från vänsterhåll, och som SSU arbetar för, är därför inte bara en politik med ett annat samhällsekonomiskt system, det är en politisk riktning med radikalt annorlunda syn på valfriheten och demokratin i samhället. Den demokratiska socialismen är lika mycket som någonsin den klassiska marxismen en frälsarlära. Termer som "demokrati" tolkas formalistiskt och används för att ge formell legalitet åt politiska krav som i sig strider mot den anda av generositet och valfrihet, som vi på konservativt håll anser att ett demokratiskt samhälle bör präglas av. Det är detta som gör, att Erlanders tal om "valfrihetens samhälle" kommer att klinga än mer håfullt, om SSU:s och den övriga vänsterns socialiseringssignaler skulle komma att präglade socialdemokratins politik i framtiden.